

POSITIENOTA

TOEGANKELIJKHEID EN MOBILITEIT VOOR PERSONEN MET EEN HANDICAP

Goedgekeurd door de plenaire vergadering
van 21/12/2015

Uitgangspunt

Toegankelijkheid en mobiliteit zijn essentieel
voor maatschappelijke participatie

Wie geen toegang heeft tot plaatsen, diensten, goederen, informatie, ... en niet de mogelijkheid heeft zich ernaartoe te bewegen en er volwaardig gebruik van te maken, is per definitie uitgesloten uit het sociale leven.

De Nationale Hoge Raad voor personen met een handicap (NHRPH) wil in deze nota zijn visie formuleren op toegankelijkheid en mobiliteit voor allen.

Deze positienota vertrekt van het maatschappelijk paradigma dat ervan uitgaat dat de problemen van personen met een handicap niet zozeer een gevolg zijn van de aard van hun handicap dan wel van de manier waarop de maatschappij georganiseerd is, in het bijzonder van de obstakels die het personen met een handicap (PH's) onmogelijk maken hun recht uit te oefenen om volwaardig deel te nemen aan het maatschappelijk leven in al zijn facetten.

Deze positienota zal voor de NHRPH een toetssteen zijn voor al zijn stellingnames en adviezen over toegankelijkheid en mobiliteit. En hoewel de bevoegdheden van de NHRPH zich op het federale vlak bevinden, hoopt de NHRPH dat ook andere beleidsniveaus en andere actoren inspiratie vinden in deze nota. Deze standpunten overstijgen de bevoegdheidsniveaus: het gaat immers over principes die op elk beleidsniveau moeten gelden.

Het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, het bijbehorende protocol en de onderliggende beginselen vormen de basis van deze positienota.

België heeft het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap geratificeerd, zowel op federaal niveau als op het niveau van de Gemeenschappen en Gewesten. Deze beleidsniveaus hebben zich ertoe verbonden het uit te voeren, in overleg met de personen met een handicap en de verenigingen die hen vertegenwoordigen, volgens het principe 'niets over ons zonder ons'.

De personen met een handicap en de verenigingen die hen vertegenwoordigen, moeten op transversale wijze betrokken worden bij het overleg en de beleidsbeslissingen, met inbegrip van die die hen zelf betreffen (VN-Verdrag, Preambule, punt o), dus ook inzake de toegankelijkheid en mobiliteit van personen met een handicap.

Voor deze positienota over toegankelijkheid en mobiliteit zijn in hoofdzaak artikelen 9 (Toegankelijkheid) en 20 (Persoonlijke mobiliteit) van het VN-Verdrag van belang.

In artikel 9 staat dat België, net als elke andere Staat die het Verdrag ondertekend heeft, passende maatregelen moet nemen:

om personen met een handicap op voet van gelijkheid met anderen de toegang te garanderen tot de fysieke omgeving, tot vervoer, informatie en communicatie, met inbegrip van informatie- en communicatietechnologieën en -systemen, en tot andere voorzieningen en diensten die openstaan voor of verleend worden aan het publiek, in zowel stedelijke als landelijke gebieden. Deze maatregelen, die mede de identificatie en bestrijding van obstakels en drempels voor de toegankelijkheid omvatten, zijn onder andere van toepassing op:

- a. gebouwen, wegen, vervoer en andere voorzieningen in gebouwen en daarbuiten, met inbegrip van scholen, huisvesting, medische voorzieningen en werkplekken;*
- b. informatie, communicatie en andere diensten, met inbegrip van elektronische diensten en nooddiensten.*

Onder handicap begrijpen we alle types van handicap: fysieke, visuele, auditieve, verstandelijke en zintuiglijke handicaps, chronische ziekten, ...

Wat mobiliteit betreft, stelt artikel 20 van het VN-Verdrag het volgende:

De Staten die Partij zijn, nemen alle doeltreffende maatregelen om de persoonlijke mobiliteit van personen met een handicap met de grootst mogelijke mate van zelfstandigheid te waarborgen, onder meer door

- a. de persoonlijke mobiliteit van personen met een handicap te vergemakkelijken op de wijze en op het tijdstip van hun keuze en tegen een betaalbare prijs;*
- b. de toegang voor personen met een handicap tot hoogwaardige mobiliteitshulpmiddelen, -apparaten, ondersteunende technologieën en vormen van hulp door mens of dier en tot bemiddeling te vergemakkelijken, onder meer door deze beschikbaar te maken tegen een betaalbare prijs;*
- c. personen met een handicap en gespecialiseerd personeel dat met personen met een handicap werkt, training in mobiliteitsvaardigheden te verschaffen;*
- d. instellingen die mobiliteitshulpmiddelen, -apparaten en ondersteunende technologieën produceren, aan te moedigen rekening te houden met alle aspecten van mobiliteit voor personen met een handicap.*

Ook bouwt deze nota verder op het memorandum 2011 van de NHRPH, de antidiscriminatiewetgeving en de geldende wetgeving rond toegankelijkheid en mobiliteit.

De NHRPH herinnert eraan dat de toegankelijkheidsreglementering voor de openbare ruimte en de redelijke aanpassingen toegepast en gecontroleerd moet worden. Zo nodig moet er straffend opgetreden worden. Het is evenwel ook belangrijk de ontwerpers en operatoren de informatie te geven die zij nodig hebben om hun goederen- en productengamma uit te breiden en af te stemmen op ieders noden.

Onder "redelijke aanpassing" verstaat het VN-Verdrag *"de noodzakelijke en geschikte wijzigingen en aanpassingen die geen overmatige of onredelijke kost met zich meebrengen, in functie van de behoeften in een bepaalde situatie, om personen met een handicap te garanderen dat ze op basis van het gelijkheidsbeginsel dezelfde mensenrechten en fundamentele vrijheden genieten of kunnen uitoefenen."* (VN-Verdrag art. 2)

Dankzij redelijke aanpassingen kunnen PH's toegang krijgen tot plaatsen, diensten, ... die eerder niet toegankelijk waren. Redelijke aanpassingen verbeteren trouwens de toegankelijkheid voor iedereen in de maatschappij. Zij faciliteren dus het zelfstandig leven en de participatie in de maatschappij voor zo veel mogelijk mensen.

Erg belangrijk is dat het Verdrag ook duidelijk zegt dat het niet aanbieden van redelijke aanpassingen een discriminatie is. Redelijke aanpassingen zijn ook nodig wanneer ze maar betrekking hebben op één of enkele personen met een handicap. Redelijke aanpassingen zijn dus geen voordeel of gunst, maar een recht voor personen met een handicap!

Drie domeinen

Toegankelijkheid en mobiliteit zijn nodig op drie domeinen:

1. Bebouwde omgeving

Onder bebouwde omgeving begrijpen we o.a. gebouwen (openbare gebouwen, privégebouwen van openbaar nut, winkels, banken, musea, bibliotheken, ...) en open ruimtes (pleinen, straten, parken, ...).

2. Voorzieningen en hulpmiddelen

Voorzieningen en hulpmiddelen zijn alle elementen, los of vast, die ervoor zorgen dat ICT-toepassingen, producten, uitrustingen, gebruiksvoorwerpen, signalisatie, informatie, ... universeel toegankelijk zijn. Vanzelfsprekend moet tijdens de hele productontwikkeling en ook bij de installatie, de ingebruikstelling, het onderhoud en zelfs de ontmanteling van producten in het algemeen, en voorzieningen en hulpmiddelen in het bijzonder, rekening gehouden worden met de personen met een handicap.

3. Gebruikstoegankelijkheid

Hieronder verstaan we dat voor al het voorgaande gebruiksvriendelijkheid en gebruiksgemak moeten primeren. De reglementering en procedures moeten de gebruikstoegankelijkheid optimaliseren voor personen met een handicap.

Principes

Voor die drie domeinen onderschrijft de NHRPH volgende principes:

1. Handicap = volwaardige levenswijze

De uitsluiting van PH's ligt voor een deel aan de perceptie. De mensen zien de PH nog te vaak als 'de andere', 'de sukkelaar' die medelijden opwekt. De maatschappij moet PH's nog meer leren zien als volwaardige en evenwaardige burgers die een bijdrage kunnen en willen leveren aan de maatschappij. Eventuele aanpassingen voor toegankelijkheid en mobiliteit renderen dan al snel en laten het de PH toe als volwaardig burger te leven en werken.

2. Inclusie = transversaal begrip

Liever dan een speciaal beleid voor PH's wil de NHRPH dat zij betrokken worden bij elke stap van elke (beleids)beslissing, waarbij er telkens ook met hen rekening gehouden wordt, zodat er later geen oplossingen gezocht moeten worden voor de gebrekkige toegankelijkheid en mobiliteit.

3. Toegankelijkheid – definitie

Toegankelijkheid aanbieden betekent dat je barrières wegneemt die mensen met een handicap beletten om deel te nemen aan belangrijke levensactiviteiten, zoals het gebruik van diensten, producten en informatie. We gebruiken in het dagelijks leven allerlei vormen van techniek, maar van vele zijn we ons niet bewust dat ze voor bepaalde gebruikers problemen kunnen geven. Het belse signaal wanneer een lift de gewenste etage bereikt, bijvoorbeeld, werd aanvankelijk ontwikkeld voor blinden. En de verlaagde uitsparingen in trottoirbanden zijn voor rolstoelgebruikers aangebracht.

Toegankelijkheid (accessibility) valt per definitie onder de categorie "bruikbaarheid" (usability): software die niet toegankelijk is voor een bepaalde gebruiker, is feitelijk onbruikbaar voor die gebruiker. Zoals elke vorm van bruikbaarheid is toegankelijkheid gedefinieerd op basis van de vereisten en behoeften van de gebruiker. Een telefoonsel bijvoorbeeld is toegankelijk (bruikbaar) voor een blinde, maar misschien niet voor een rolstoelgebruiker. Grafische interfaces voor computers zijn minder toegankelijk voor blinden, maar wel relatief toegankelijk voor doven.

Toegankelijkheidsuitdagingen veranderen naargelang van persoonlijke behoeftes en verwachtingen:

- **fysieke toegankelijkheid:** drempels, deuropeningen, hoofd stoten, gangbreedte, ...
- **visuele toegankelijkheid:** kleurcontrasten, reliëfmarkeringen, lettergrootte, hoogte van signalisatie, ...
- **auditieve toegankelijkheid:** zijn auditieve aanwijzingen duidelijk en is er complementaire informatie, informatie in de metro via gesproken informatie,

- geluidloze wagens met waarschuwingssignalen, ...
- **culturele toegankelijkheid:** worden culturele regels niet met de voeten getreden, ...
- **financiële toegankelijkheid:** is het betaalbaar, zijn noodzakelijke hulpmiddelen waarop gerekend wordt voor toegankelijkheid met AT (zie hieronder) betaalbaar, ...
- **cognitieve toegankelijkheid:** begrijpelijk voor iedereen, zijn de gebruikte termen helder en duidelijk, eenduidig, ...
- **sociale toegankelijkheid:** worden bepaalde sociale klassen van mensen niet uitgesloten, impliciete, expliciete dresscodes, ...
- **morele toegankelijkheid:** worden morele grenzen plots ook toegankelijkheidsgrenzen: bepaalde geloofsovertuigingen met haar gewoonten worden ergens uitgesloten.

Verskillende soorten toegankelijkheid

a) Directe toegang

Zelf met een handicap kan je directe toegang hebben tot je computer. Dit wil zeggen dat je geen speciale hulpmiddelen nodig hebt: een dove, bijvoorbeeld, heeft directe toegang tot de krant. De handicap heeft in dit geval geen invloed op de manier waarop de aangeboden media gebruikt worden.

b) Toegang met een AT (assistive technology)

Andere gebruikers, zoals blinden, maken gebruik van assistive technology of "ondersteunende technologie" (AT). Dat wil zeggen dat de systeeminfrastructuur ondersteuning biedt voor ondersteunende add-on software om transparant gespecialiseerde input- en outputfunctionaliteiten aan te bieden aan de gebruiker. Iemand die slecht ziet, gebruikt bijvoorbeeld een vergrootglas om de krant te lezen. Iemand die doof is, kan naar de televisie kijken met behulp van teletekst. De handicap beïnvloedt in dit geval de manier waarop het medium gebruikt wordt.

c) Indirecte toegang

Indirecte toegang noemt men die vormen van toegang waarvoor de gebruiker zich door iemand anders laat bijstaan. Een vriend die aan een blinde een brief voorleest, is een voorbeeld van indirecte toegang. Maar kan je hier eigenlijk nog wel spreken van toegang?

4. Toegankelijkheid voor allen

De NHRPH wil een inclusieve aanpak van toegankelijkheid waarbij iedereen – met of zonder handicap of ziekte, jong, oud, persoon met beperkte mobiliteit of niet – in dezelfde mate toegang heeft tot het maatschappelijk leven in al zijn facetten. Dat zijn (in alfabetische volgorde) toegang tot:

cultuur
 financiële diensten en verzekeringen
 justitie en politie
 politiek
 sport en vrijetijdsbesteding
 werk
 ...

Overigens komt universele toegankelijkheid allen ten goede: oudere mensen, zwangere vrouwen, kinderen, vermoeide mensen, mensen met bagage, ...

5. Toegankelijkheid op basis van de persoonlijke noden - de 9 domeinen van de ICF¹

- leren en toepassen van kennis
- algemene taken en eisen
- communicatie
- mobiliteit
- zelfverzorging
- huishouden
- tussenmenselijke interacties en relaties
- belangrijke levensgebieden
- maatschappelijk, sociaal en burgerlijk leven

6. "Integrale" toegankelijkheid

a) Wat is integrale toegankelijkheid?

Toegankelijk = **bereikbaar + betreedbaar + bruikbaar + begrijpelijk + betaalbaar**

Integrale toegankelijkheid betekent dat gebouwen, omgeving en dienstverlening bereikbaar, betreedbaar, bruikbaar, begrijpelijk en betaalbaar moeten zijn voor iedereen. Iedereen moet deze bovendien op een onafhankelijke en gelijkwaardige manier kunnen gebruiken. Verschillende behoeften van mensen worden zo op een vanzelfsprekende wijze geïntegreerd in voorzieningen die bruikbaar zijn voor iedereen.

- **Bereikbaarheid:** elke voorziening, context van toegankelijkheid moet veilig en comfortabel bereikbaar zijn voor iedereen. (= vooral toegankelijkheid van openbare ruimte en openbaar vervoer).
- **Betreedbaarheid:** elke voorziening, context van toegankelijkheid moet veilig en comfortabel betreedbaar zijn (= vooral fysieke toegankelijkheid).
- **Bruikbaarheid:** bij elke voorziening, context van toegankelijkheid moet elke burger op een gelijkwaardige manier gebruik kunnen maken van alle aanwezige faciliteiten (= niet-fysieke of gebruikstoegankelijkheid/ aanwendbaarheid).
- **Begrijpelijkheid:** bij elke voorziening, context van toegankelijkheid moet alle relevante informatie (bewegwijzering, pictogrammen, infobrochures, ...) voor iedereen leesbaar en begrijpelijk zijn (= toegankelijkheid van informatie).
- **Betaalbaarheid:** indien op basis van toegankelijkheid van de voorziening, context van toegankelijkheid voor bepaalde doelgroepen aanpassingen/compenserende hulpmiddelen (persoonlijke assistentie, braille, ...) nodig zijn, dienen de meerkosten ervan uiteindelijk door de maatschappij of verantwoordelijke instantie van de voorziening, context van toegankelijkheid gedragen te worden en niet door de burger die er nood aan heeft.

¹ De Internationale Classificatie inzake functioneren, handicap en gezondheid (ICF) is een instrument van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) om de gezondheidstoestand van personen en de gevolgen ervan te begrijpen en te bestuderen. Met de ICF wordt de situatie van handicap onderzocht aan de hand van verschillende deelaspecten, waaronder de lichaamsfuncties die in meerdere of mindere mate falen, maar ook activiteiten en participatie: welke activiteiten zijn toegankelijk voor de persoon en welke niet, welke handelingen zijn mogelijk en welke niet.

b) Toegankelijkheid is meer dan fysieke toegankelijkheid: voor iedereen toegankelijke communicatie, informatie en ICT-toepassingen

Definitie van het VN-Verdrag:

"Communicatie" omvat talen, weergave van tekst, braille, tactiele communicatie, grootletterdruk, toegankelijke multimedia, alsmede geschreven teksten, audioteksten, eenvoudige taal, gesproken tekst, ondersteunende communicatie en alternatieve methoden, middelen en vormen voor communicatie, waaronder toegankelijke informatie- en communicatietechnologieën. "Taal" omvat gesproken taal, gebarentaal alsmede andere vormen van niet-gesproken taal".

Het begrip toegankelijkheid wordt vaak geassocieerd met uitsluitend ruimtelijke of fysieke toegankelijkheid. Daarbij wordt gedacht aan gebouwen met bijvoorbeeld hellingen, liften en aangepaste toiletten. Uiteraard zijn dit essentiële elementen. Maar toegankelijkheid omvat veel meer dan dat. Toegankelijkheid gaat ook over het gebruik van een goede communicatie, duidelijke informatieverstrekking, klantvriendelijkheid, dienstverlening, logische signalisatie enzovoort. Deze aspecten kunnen samengevat worden onder de noemer 'toegankelijkheid van informatie en communicatie'.

Participatie is niet mogelijk zonder wederzijds begrip, en dat vereist communicatie. Voor iedere handicap bestaan heel efficiënte hulpmiddelen, taal en technologieën die communicatie perfect mogelijk maken. De maatschappij moet er wel voor zorgen dat ze die communicatie begrijpt, mogelijk maakt en aanbiedt: braille, gebarentaal, leeslinialen, spraakherkenning, grote druk, eenvoudig taalgebruik, ...

PH's moeten gestimuleerd worden om methodes en vaardigheden, zoals braille, gebarentaal, het gebruik van hulpmiddelen en aangepaste informaticatoepassingen, te verwerven die hen in staat stellen om op voet van gelijkheid toegang te verkrijgen tot dezelfde gebouwen, diensten, ...

7. Zelfstandigheid

Personen met een handicap willen in de eerste plaats zelfstandig leven. De ideale aanpassingen zijn de aanpassingen die een maximale zelfstandigheid bieden. Daarbij moet wanneer nodig assistentie beschikbaar zijn. In afwachting daarvan moet gestreefd worden naar voorzieningen, hulpmiddelen, vormingen, ... die het personen met een handicap mogelijk maken zo zelfstandig mogelijk hun beslissingen te nemen en zich toegang te verschaffen tot de plaatsen, diensten, informatie, ... van hun keuze.

Toegang tot zorg is elementair voor een volwaardig en menswaardig leven. Voor te veel PH's zijn zorg en assistentie buiten hun bereik, vaak onbetaalbaar, waardoor ze zich genoodzaakt zien verzorging uit te stellen. Dat leidt tot tragische situaties, een moderne democratie onwaardig. Zeker voor die mensen die op voortdurende zorg aangewezen zijn, is dat dramatisch. De NHRPH wil dat alle PH's zowel fysiek als financieel toegang hebben tot de zorg die ze nodig hebben.

8. Antidiscriminatie

Het VN-Verdrag definieert discriminatie als volgt: *"elk onderscheid en elke uitsluiting of beperking op grond van een handicap dat of die ten doel of tot gevolg heeft dat de erkenning, het genot of de uitoefening, op voet van gelijkheid met anderen van de mensenrechten en fundamentele vrijheden in het politieke, economische, sociale,*

culturele of burgerlijke leven, of op andere gebieden aangetast of onmogelijk gemaakt wordt. Het omvat alle vormen van discriminatie, met inbegrip van de weigering van redelijke aanpassingen." (VN-Verdrag, art. 2)

Personen met een handicap willen op voet van gelijkheid en met gelijke kansen deelnemen aan het maatschappelijk leven, met dezelfde rechten en plichten en dezelfde toegang tot diensten, cultuur, vervoer, werk, ... De maatschappij moet alles in het werk stellen om dat mogelijk te maken.

9. Uitvoering

a) Design for all (universeel ontwerp)

Het VN-Verdrag definieert 'universeel ontwerp' (universal design) als volgt: *"ontwerpen van producten, omgevingen, programma's en diensten die door iedereen in de ruimst mogelijke zin gebruikt kunnen worden zonder dat een aanpassing of een speciaal ontwerp nodig is. "Universeel ontwerp" omvat tevens ondersteunende middelen voor specifieke groepen van personen met een handicap, indien die nodig zijn."* (VN-Verdrag, art. 2)

Volgens de definitie van het Center for Universal Design van de North Carolina State University behelst het universeel ontwerp 7 principes:

1. bruikbaar voor iedereen;
2. soepel in gebruik;
3. eenvoudig en intuïtief;
4. bevattelijke informatie;
5. bestand tegen foutief gebruik;
6. vereist weinig fysieke inspanning;
7. handelbaar in gebruik.

De NHRPH wil dat ontwerpers, productontwikkelaars, architecten, overheden, ... tijdens de hele productontwikkeling, vanaf het ontwikkelen van het concept tot de installatie, de ingebruikstelling, het onderhoud en zelfs de ontmanteling van het product rekening houden met alle potentiële gebruikers, dus ook PH's. Die zogenaamde transversale aanpak zorgt voor een betere toegankelijkheid. Bovendien is die aanpak efficiënter en goedkoper dan achteraf oplossingen zoeken voor gebreken in het ontwerp.

b) Een interessante manier van concreet werken is om hier terugkerende INDICATOREN te gebruiken.

Een goed advies is S.M.A.R.T.

> Specifiek

Vage formuleringen, rond de pot draaien zijn uit den boze. Meestal legt dit bloot dat de adviserende instantie het zelf niet goed weet. Laat een advies dus concreet zijn, specifiek, relevant voor de vraagstelling.

> Meetbaar

Is wat ten doel gesteld wordt bij het advies voldoende meetbaar? Dus is nadien concreet genoeg te beoordelen of het doel bereikt is of niet?

> Acceptabel

De effectiviteit (doeltreffendheid) van een besluit waaraan het advies mee ten grondslag ligt, is rechtstreeks evenredig met de graad van acceptabel zijn, het aanvaard worden van het besluit door diegenen die het moeten uitvoeren.

➤ **Realiseerbaar**

Doorstaat wat je met het advies beoogt de toets van degene die het moet uitvoeren? Is er voldoende ruimte voor implementatie zonder het advies essentieel te verloochenen?

➤ **Tijdgerelateerd**

Voorgestelde oplossing die in de tijd die voorzien kan worden niet redelijk uitvoerbaar is. Past het in de tijdsgeest?...

c) Een goed advies is REDELIJK:

Een visie op hoe we het principe redelijkheid kunnen bekijken, ontleen we aan de Kinney-methode uit de risicoanalyse in het kader van veiligheid. We passen deze manier van denken toe op "toegankelijkheid". Een voorbeeld maakt duidelijk waarom: ... op een kruispunt van zandwegen in het midden van de woestijn is het wellicht overbodig om een rateltikker bij verkeerslichten te zetten ...

- als het rekening houdt met de WAARSCHIJNLIJKHEID van vermijdbare ontoegankelijkheid;
- als het rekening houdt met de BLOOTSTELLINGSFREQUENTIE van vermijdbare ontoegankelijkheid;
- als het rekening houdt met het EFFECT of de ERNST van het gevolg van de vermijdbare ontoegankelijkheid;
- als het ZODANIG rekening houdt met het RISICO van vermijdbare ontoegankelijkheid.

Een "redelijk" advies komt in de praktijk vaak neer op de vraag naar een "redelijke aanpassing". Wat het begrip "redelijke aanpassing" betreft, werd in België op de Interministeriële Conferentie op 11 oktober 2006 een protocol goedgekeurd. Kort samengevat stelt dit protocol dat het volgende voor de overheid verstaan wordt onder een redelijke aanpassing:

- een aanpassing is een concrete maatregel die de beperkende invloed van een onaangepaste omgeving op de participatie van een persoon met een handicap kan neutraliseren.
- De aanpassing moet:
 - doeltreffend zijn, zodat de persoon met een handicap daadwerkelijk kan participeren;
 - een evenwaardige participatie van de persoon met een handicap mogelijk maken;
 - ervoor zorgen dat de persoon met een handicap zelfstandig kan participeren;
 - de veiligheid van de persoon met een handicap waarborgen.

Een slechts gedeeltelijke realisatie op het vlak van de evenwaardige of autonome participatie mag evenwel geen alibi zijn voor het niet realiseren van de redelijke aanpassing.

De redelijkheid van de aanpassing wordt beoordeeld in het licht van onder meer volgende indicatoren:

- de financiële impact van de aanpassing, waarbij rekening gehouden wordt

met:

- eventuele ondersteunende financiële tegemoetkomingen;
 - de financiële draagkracht van degene op wie de aanpassingsplicht rust.
- o de organisatorische impact van de aanpassing;
 - o de te verwachten frequentie en duur van het gebruik van de aanpassing door personen met een handicap;
 - o de impact van de aanpassing op de levenskwaliteit van (een) daadwerkelijke of potentiële gebruiker(s) met een handicap;
 - o de impact van de aanpassing op de omgeving en op andere gebruikers;
 - o het ontbreken van gelijkwaardige alternatieven;
 - o het verzuim van voor de hand liggende of wettelijk verplichte normen.

Een goed advies is volledig als het aantoonbaar voor derden

- o onderbouwd is met degelijke vertegenwoordigende ervaringsexpertise;
- o onderbouwd is met degelijke expertise van experts die beroepsmatig veelvuldig met de materie bezig zijn;
- o gebaseerd is op strategisch inzicht, technisch inzicht en dossierkennis.

Een goed advies

- o beperkt niet, maar daagt uit.
- o inspireert tot creatieve oplossingen met grote haalbaarheidsgraad.
- o biedt ondersteuning aan ontwerpers, de uiteindelijke uitvoerders.
- o is door derden reproduceerbaar. Het is van groot belang dat het kunnen opbouwen van degelijk advies multipliceerbaar is naar zogenaamde multiplicatoren. Het heeft geen zin advies dat zeer frequent en in vele situaties gegeven moet worden, afhankelijk te maken van de mening van 1 persoon.

d) Veiligheid

Punt U van de Preambule van het VN-Verdrag bepaalt dat de Staten die Partij zijn, niet mogen vergeten dat

"vreedzame en veilige omstandigheden op basis van eerbiediging van alle doelstellingen en beginselen vervat in het Handvest van de Verenigde Naties en naleving van de van toepassing zijnde mensenrechteninstrumenten onontbeerlijk zijn voor de volledige bescherming van personen met een handicap, in het bijzonder tijdens gewapende conflicten en buitenlandse bezetting".

De overheid moet dus ook op het vlak van toegankelijkheid en mobiliteit de veiligheid garanderen van de personen met een handicap.

Voor de NHRPH mag veiligheid zich niet beperken tot fysieke veiligheid. Er is ook financiële veiligheid, wat toegang tot betaalbare goederen en diensten veronderstelt.

10. Toeziën op naleving

De Nationale Hoge Raad voor personen met een handicap herinnert eraan dat de toegankelijkheidsreglementering voor de openbare ruimte en de redelijke aanpassingen toegepast en gecontroleerd moet worden. Zo nodig moet er straffend opgetreden worden.

Zonder controle op toegankelijkheid en eventuele bestraffing blijven wetten en reglementen dode letter. En net op de vlakken van controle en bestraffing blijft België zwaar in gebreke.